

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 35.1/354

DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.6/08>

Васиньова Н.С.

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ: ТРЕНД ЧИ ВИМОГА ЧАСУ?

У статті порушується питання особливостей диджиталізації публічного управління в Україні під час цифрової трансформації у всіх сферах життєдіяльності людини, зокрема повномасштабної війни. Встановлено, що певна складність дослідження цього питання полягає в тому, що процеси, пов'язані з диджиталізацією відбуваються достатньо стрімко, що унеможлиблює накопичення певного досвіду управління цим процесом. Але автором підкреслено, що позитивним є те, що наразі прослідковується фаза активного розвитку диджиталізації, а цей процес набуває масштабів і поширення. Крім того, встановлено, що у ході війни та загрози територіальної цілісності України цей аспект актуалізується, у цих умовах постає необхідність у миттєвому реагуванні влади щодо впровадження цифровізації у всі сфери життєдіяльності людини, організації, запровадження нових форм комунікації із громадськістю.

Окремо звертається увага на налагоджені комунікаційних процесів, зокрема ефективної взаємодії, що є важливими аспектами сучасного демократичного суспільства, які впливають на: рівень відкритості влади до суспільства; рівень суспільної довіри; авторитет органів публічної влади, зокрема держави; участь громадськості у процесі ухвалення рішень, у розробці та обговоренні проєктів нормативно-правових актів; контроль за дотриманням норм і законів суб'єктів відповідних відносин; створення стратегії розвитку громади та будь-якої території тощо.

Проаналізовано певний досвід у запровадженні цифрових трендів у публічному управлінні України. З'ясовано, що вже сьогодні можна спостерігати певні досягнення в розвитку диджиталізації в країні, запровадженні цифрових трендів у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Утім, є низка завдань і проблем, які потребують вирішення на шляху до європейської інтеграції, зокрема подальше вдосконалення диджитал-комунікації органів публічної влади з суспільством.

Встановлено, що за результатами проведеного дослідження та сучасних обставин диджиталізацію публічного управління в Україні можна вважати одночасно і трендом, і вимогою часу.

Ключові слова: диджиталізація, цифрова трансформація, публічне управління, тренд, вимоги, диджитал-комунікації, взаємодія з суспільством.

Постановка проблеми. Розбудову цифрової країни можна вважати одним із чинників економічного зростання та головним інструментом для досягнення стратегічної мети України, а саме підвищення якості життя українців на рівень вищий, ніж середній показник у Європі. Спираючись на те, що споживачами цифрових технологій безпосередньо є держава, бізнес і громадяни, про успіх у цій сфері не можна говорити без наявного якісного, прозорого спілкування всередині та з боку державного управління, що має вагомий вплив на життя та діяльність громадян. Саме процес диджиталізації спрямовано на полег-

шення взаємодії суспільства (людини) та держави, держави та бізнесу, освіти тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Певна складність дослідження цієї проблеми полягає в тому, що процеси, пов'язані з диджиталізацією (цифрової трансформації) відбуваються достатньо стрімко, що унеможлиблює накопичення певного досвіду управління цим процесом. Але безперечно позитивним є те, що спираючись на зазначене, прослідковується фаза активного розвитку диджиталізації, а цей процес набуває масштабів і поширення. Також важливо зазначити, що в період повномасштабної війни в Укра-

їні цей аспект актуалізується, за цих умов постає необхідність у миттєвому реагуванні влади щодо впровадження цифровізації у всі сфери життєдіяльності людини, організацій, запровадження нових форм комунікації із громадськістю, що вимагає стрімкого вирішення.

Різні аспекти диджиталізації діяльності публічної влади в Україні розглянуто в студіях таких дослідників: О. Литвинова, К. Куприної, Т. Краснопольської, І. Милосердної, О. Баранова, К. Белякова, Н. Васиньової, А. Новицької, Н. Новицької, Г. Ортіної, І. Струтинської, С. Туль, Н. Рибальченко, М. Швець та ін. Зокрема, питання диджиталізації публічного управління як складника цифрової трансформації розглядають В. Корольков, Г. Разумей, М. Разумей, Ю. Пігарев, В. Халавчук та інші вчені.

Мета статті є окреслити досягнення у запровадженні цифрових трендів у публічному управлінні України.

Виклад основного матеріалу. Активне використання інформаційних технологій відкриває нові можливості для нашої країни проводити внутрішню і зовнішню політику, надають широкі можливості для розвитку відкритого суспільства та вдосконалення демократичних процесів.

Зокрема, у сучасному світі електронне урядування дозволяє громадянам, юридичним особам та неурядовим організаціям звертатися до органів державної влади у віддалений спосіб та в режимі реального часу, що суттєво спрощує процес комунікації суб'єктів та об'єктів державного управління [1].

Ефективність роботи системи державного управління визначається трьома складовими [2].

- ефективністю взаємодії з громадянами й організаціями (підприємствами);
- ефективністю внутрішньої роботи кожної установи окремо;
- ефективністю взаємодії органів влади між собою.

Спираючись на окреслені аспекти, а також порушення конструктивної взаємодії влади та суспільства, які обумовлені воєнною ситуацією в країні, своєчасним є побудова комунікаційних стратегій нового формату.

Слід відмітити, що навіть у цих умовах Україна розвивається в напрямі Європейського Союзу, достатньо активно запроваджуючи цифрові технології (роботизація та кіберсистеми, штучний інтелект, великі дані, безпаперові технології, адитивні технології (3D-друк), хмарні та туманні обчислення, безпілотні та мобільні технології,

біометричні, квантові технології, технології ідентифікації, блокчейн тощо).

Системна реалізація національних проєктів цифрових трансформацій – це ключовий показник упровадження реальних структурних змін. В Україні заплановано проєкти цифрової трансформації у таких сферах: громадська безпека та захист; охорона здоров'я; система освіти; державне управління; електронне урядування; електронна ідентифікація; електронна демократія; екологія та охорона навколишнього середовища; «Розумні» міста (смарт-сіті); електронні платежі та розрахунки (cashless economy); соціальна сфера; електронна митниця; електронна комерція; нові методи роботи, цифрові робочі місця [2].

Сьогодні одним із поширених досягнень можна вважати створення Центру з надання адміністративних послуг у межах одного міста. Центр об'єднує представників муніципальних департаментів, які надають різні послуги громадянам.

До одного із головних досягнень справедливо можна віднести проєкт «Дія». Так, у межах розвитку ідеї «держави у смартфоні» запроваджено цей проєкт. Це сайт та мобільний додаток, що об'єднує всі електронні послуги, які надає держава. Цей сервіс допомагає максимально спростити відносини держави та громадянина, зробивши максимум процесів електронними й автоматичними, щоб чиновник особисто взагалі не впливав на термін отримання довідки або видачі дозволу.

Аналіз джерельної бази з проблематики [2–3; 5–7 та ін.], а також сайтів органів публічної влади та місцевого самоврядування надає можливість окреслити послуги, які вже доступні та плануються надаватися через цей сервіс Україна:

- е-Малюток – дозволить отримувати до 10 державних послуг, пов'язаних з народженням дитини, лише за однією заявою (зареєструвати народження дитини, її місце проживання, оформити фінансову допомогу тощо);
- е-Пенсія – проєкт електронної взаємодії з державними реєстрами для призначення, перерахунку пенсії, доплат, компенсацій;
- кабінет забудовника – автоматичне надання інформації забудовнику про початок підготовчих і будівельних робіт, унесення змін у повідомлення про їх початок, введення об'єкта в експлуатацію;
- е-Вибори – доступне голосування через мережу Інтернет як в Україні, так і за її межами, автоматизований підрахунок голосів;
- запровадження електронного перепису населення;

– можливість отримувати довідки (наприклад, про реєстрацію місця проживання, про склад сім'ї) онлайн;

– запровадження е-рецептів, електронних договорів, електронних медичних записів, е-направлень, електронних листків непрацездатності та багато іншого. Важливим елементом розбудови цифрової медицини є впровадження телесистем для надання дистанційних медичних послуг громадянам та підтримки роботи лікарів, особливо в сільській місцевості.

Концепція цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року передбачає такі напрями цифровізації освіти [3]:

– запровадження цифрових платформ з підтримкою інтерактивного й мультимедійного контенту для загального доступу закладів освіти та учнів;

– організація широкопasmового доступу до інтернету учнів і здобувачів освіти у навчальних класах та аудиторіях у закладах освіти всіх рівнів;

– розвиток дистанційної форми освіти з використанням когнітивних та мультимедійних технологій.

Також Міністерство цифрової трансформації презентувало проект освітньої платформи з цифрових навичок та компетенцій, який заплановано створити. Це безкоштовна онлайн-платформа, якою кожен може скористатися, та яка об'єднуватиме авторські та партнерські курси з цифрової грамотності [6].

Крім того, через «Дію» кожен українець може оформити електронний підпис. Цим інноваційним сервісом можна отримувати держпослуги зі смартфона.

Дієвим механізмом організації ефективної взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, громадянами й суб'єктами господарювання можна вважати електронний документообіг з використанням електронного цифрового підпису. Відповідно до законодавства розрізняють два поняття – електронний підпис та електронний цифровий підпис. Перший ототожнюється із аналогом власноручного підпису. Це будь-яке відтворення підпису, за яким можна встановити, що документ в електронній формі підписала саме конкретна людина. Утім, електронний цифровий підпис – це вид електронного підпису, отриманий в результаті криптографічного перетворення набору електронних даних. Такий підпис накладається за допомогою особистого ключа й перевіряється відкритим ключем [8].

Слід відмітити успішні результати тестування eSignature Validation Plugtests 2022, які проводив технічний комітет Європейського інституту телекомунікаційних стандартів ETSI. Саме стандарти ETSI застосовуються в країнах Європейського Союзу в сфері електронних довірчих послуг. Взаємне визнання електронних підписів – важлива частина плану цифрової євроінтеграції, що створює переваги для бізнесу й усіх українців. Так, наприклад, буде можливість отримувати послуги в ЄС, підприємцям укладати онлайн-контракти з іноземними партнерами, відкривати міжнародні рахунки тощо [7].

Це дає можливість зазначити, що український електронний підпис відповідає європейським стандартам, що свідчить про технічну готовність до взаємного визнання цифрових підписів з ЄС.

Державні установи, зокрема органи місцевої влади задля поліпшення державних послуг, у якійсь мірі зменшення витрат, підвищення прозорості наразі активно використовують соціальні мережі, вебсайти. За допомогою чого вони можуть інформувати громадян, просувати свої послуги, ознайомлюватися з громадською думкою і отримувати зворотний зв'язок, а також моніторити, таким чином, рівень задоволення послугами, що надаються, сприятиме підвищенню їх якості. Можна вважати, що «працюючі» соціальні мережі сприяють устанавленню двосторонньої комунікації. Слід підкреслити, що окреслену низку досягнень не можна визнавати повністю вичерпаною.

Уважаємо, що налагоджені комунікаційні процеси, зокрема ефективна взаємодія, є важливими аспектами сучасного демократичного суспільства, які впливають на:

- рівень відкритості влади до суспільства;
- рівень суспільної довіри;
- авторитет органів публічної влади, зокрема держави;
- участь громадськості у процесі ухвалення рішень, у розробці та обговоренні проектів нормативно-правових актів;
- контроль за дотриманням норм і законів суб'єктів відповідних відносин;
- створення стратегії розвитку громади та будь-якої території тощо.

Висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже з'ясовано, що епоха диджиталізації та соціальних мереж сьогодні торкається кожної сфери життєдіяльності людини. Можна погодитися з позицією Г. Ортіної та Н. Рибальченко, що суспільство хоче прибрати паперову рутину зі

свого життя, не хочуть витратити час на процеси, які не створюють цінності. Авторки зазначають, що для того, щоб бути у тренді диджиталізації, державним органам потрібно чітко відстежувати витрачений споживачем час і залучати новітні цифрові технології, щоб максимально його заощаджувати [4]. Проте припускаємо, що є категорія громадян, які не погоджуються з тотальною цифровізацією, обґрунтовуючи об'єктивними причинами. Це можуть бути як особисті чинники (наприклад, психологічний бар'єр, низький рівень знань), так і певні труднощі у процесі запровадження нововведень органами публічної влади. До таких наших досліджень відносимо виокремлення спектра ймовірних чинників, які впливають на забезпечення тренду диджиталізації органів публічної влади та місцевого самоврядування. А також маємо на меті про-

аналізувати протиріччя, які виникають у процесі диджитал-комунікації органів публічної влади з суспільством.

Нами з'ясовано, що вже сьогодні можна спостерігати певні досягнення в розвитку диджиталізації в країні, запровадженні цифрових трендів у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, утім, є низка завдань і проблем, які потребують вирішення на шляху до європейської інтеграції.

Спираючись на допустимі труднощі та протиріччя у розглянутому аспекті, та незважаючи на повномасштабну війну в Україні, однією з особливостей реалізації публічної влади в сучасний історичний період можна вважати її диджиталізацію. За сучасних обставин диджиталізацію публічного управління в Україні можна вважати одночасно і трендом, і вимогою часу.

Список літератури:

1. Герасименко О., Семен І. Комунікації та інформаційний простір в управлінні та розвитку територіальної громади. *Державне управління*. № 11. (75). (2019). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1581> (дата звернення: 18.01.2023). Doi: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-168>
2. Електронний документообіг та діловодство. Рішення Microsoft в сфері документообігу для російських органів державної влади та місцевого самоврядування. URL: <http://www.microsoft.com> (дата звернення: 18.01.2023).
3. Концепція цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/konserciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaproshuye-do-gromadskogo-obgovorennya> (дата звернення: 18.01.2023).
4. Ортіна Г., Рибальченко Н. Диджиталізація публічної влади. URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/1370/1850> (дата звернення: 18.01.2023).
5. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html> (дата звернення: 18.01.2023).
6. Україна у стилі digital. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/ukrayina-u-stili-digital.html> (дата звернення: 18.01.2023).
7. Український електронний підпис відповідає європейським стандартам. URL: <https://lviv.media/lifestyle/42345-ukrainskyy-elektronnyy-pidpys-vidpovidaie-ievropeyskym-standartam/> (дата звернення: 18.01.2023).
8. Як отримати і для чого потрібен електронний підпис в Україні. URL: <https://delo.ua/business/jak-otrimati-i-dlja-chogo-potriben-elektronnij-pidpis-v-ukrajini-331060/> (дата звернення: 18.01.2023).

Vasynova N.S. DIGITALIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE: TREND OR REQUIREMENT OF TIME?

The article raises the issue of features of digitalization of Public Administration in Ukraine during digital transformation in all spheres of human life, in particular, in a full-scale war. It has been established that a certain complexity of the study of this issue lies in the fact that the processes associated with digitalization occur quite rapidly, which makes it impossible to accumulate certain experience in managing this process. But the author emphasizes that it is positive that now there is a phase of active digitalization development, and this process is gaining large scale and spread. In addition, it is established that during the war and threats to the territorial integrity of Ukraine this aspect is becoming crucial, and under these conditions there is a need for an instant response of the administration regarding the introduction of digitalization in all spheres of human life, organizations, and the introduction of new forms of communication with the public.

In addition to this, attention is drawn to the establishment of communication processes, in particular effective interaction, which are important aspects of a modern democratic society that affect: the level of openness of the authorities to society; the level of public trust; the authority of public administration, in

particular of the state; public participation in the decision-making process, in the development and discussion of draft normative legal acts; control over compliance with the norms and laws of the subjects of relevant relations; creation of a strategy for the development of society and any territory, etc.

The article analyzes some experience in implementing digital trends in public administration in Ukraine. It has been found out that already today we can observe certain achievements in the digitalization development in the country, the introduction of digital trends in the activities of state and local government bodies. However, there are a number of tasks and issues that need to be solved on the way to European integration, in particular, further improvement of digital communication between public authorities and society.

It has been established that according to the results of the conducted research and under the current circumstances, the digitalization of public administration in Ukraine can be considered both a trend and a requirement of time.

Key words: *digitalization, digital transformation, public administration, trend, requirements, digital communications, interaction with society.*